

**РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ
НА ГЛ. АСИСТЕНТ ТАМАРА ЦВЕТКОВА, Д.У.З.Г.
ПРЕПОДАВАТЕЛ ВЪВ ФИЛИАЛ ШУМЕН
ПРИ МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРИТЕТ “ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ”- ВАРНА**

Представени във връзка с участие в конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, по специалност „Управление на здравните грижи“, обявен в Държавен вестник, бр. 24 от 16.03.2018 г.

I. АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

- **Цветкова, Т.** Значение на семейната среда при отглеждане на деца със специални нужди от 0-6 години. Дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен “доктор” по „Управление на здравните грижи“, Варна, МУ “Проф. Д-р Параскев Стоянов”, 2015 г.

Резюме: Връзката със значим възрастен е ключовият фактор, който допринася за създаването на сигурност. Най-вероятно детето да развие отношение с такъв възрастен е в семейството. Затова, наред с деинституционализацията на деца от домове, днес приоритет на системата за закрила става осигуряването на сигурна семейна среда.

Изводи от литературния обзор:

1. Семейната среда и общността са най-доброто място за отглеждането на деца със специални нужди от 0-6г.
2. Данните за всички деца в нужда могат да се събират и да се използват за анализ на характерните модели на потребности и поведение и съобразно това да се адаптира предоставянето на услуги.
3. Основните цели и задачи за решаване в областта на грижите и повишаване на благосъстоянието на децата са деинституционализацията, развитието на алтернативни форми на грижи и различни социални услуги за децата и техните семейства.
4. За да се гарантира качеството на медико - социалните услуги за децата със специални нужди е необходимо ясно изразено междуинституционално взаимодействие.
5. България значително изостава по прилагане на законодателната рамка за деца със специални нужди и на добри практики по примера на развитите европейски страни, които могат да се адаптират към условията в нашата страна.

Относителното изоставане в България на процеса на деинституционализация на децата със специални нужди от 0 до 6 години провокира интереса ни към изследване на факторите - социални, медицински, психологически и организационни, които биха допринесли отглеждането на тези деца в семейна среда да не бъде по-трудният избор.

В резултат на проучените документи, литературни източници и собствените резултати от проведено проучване можем да направим следните **изводи**: Според проученото мнение на родителите най – големи очаквания за резултатите от посещенията в ДЦ са подобрение в здравословното състояние на детето (40,50 %) и развиване на уменията (32,50 %). Мнението на родителите е категорично, че след проведените медико-социални дейности при посещението в ДЦ са забелязали подобрение в състоянието на детето си (92,00 %). Според близо две трети от анкетираните родители е необходимо да се проведе обучение на семействата на деца със специални нужди, които посещават ДЦ (70,50 %). Най – голямо удовлетворение у медицинските специалисти, които работят в ДЦ предизвикват грижите за децата (36,30 %). Медицинските специалисти посочват мястото на семейството като основно в готовността за помощ и подкрепа на ръководството на ДЦ за разширяване на услугата (74,40 %), подпомагане на други семейства на деца със специални нужди (65,90 %) и споделяне на натрупания опит (61,00 %). И двете анкетирани групи медицински специалисти оценяват необходимост от продължително обучение и са посочили специалност „Детска медицинска сестра”, която никога не е предлагана в страната (липсва и в новата Наредба №1 от 22.01.2015г. за специализациите). Разкриването на СС може да бъде мобилизиращ фактор и предизвикателство към съвременното сестринско съсловие в България. СС би задоволила потребностите на децата със специални нужди в домашна обстановка според две трети от анкетираните родители (65%).

II. МОНОГРАФИЧЕН ТРУД

- **Цветкова, Т.** Иновативни практики в грижите за деца със специални нужди, 2018 г. ISBN: 978-619-221-075-5

Резюме: До скоро децата със специални нужди, се отглеждаха в институции или в домовете си, затворени между четири стени. С настъпващите огромни промени по деинституционализацията на децата в България, с трансформирането на Домовете за медико-социални грижи за деца в Дневни центрове се създадоха възможности на децата със специални нужди да бъдат интегрирани в обществото.

В книгата са представени основните принципи и подходи, стратегическите и оперативни цели в процеса на деинституционализация в България.

Разгледани са потребностите на детето, с оглед развитието на личността му, нуждата от създаване на връзки с околните, задоволяване на основните потребности в детска възраст и пречките пред развитието на детето.

Обсъдени са правата на детето с приоритетна важност, право на самоличност, право на живот в родното семейство и право на проект за бъдещето на детето.

Представена е правната рамка за защита на детето – международни конвенции за закрила на детето, Национална стратегия за закрила на детето 2008-2018 година,

европейски рамки, национални измерения, Конвенция на ООН за правата на детето, Хагската конвенция за защита на децата и сътрудничеството в областта на международното осиновяване.

Обсъдена е ранната интервенция при рискове и праблеми за здравето и развитието на детето като – последствия от привързването, последици от социалното и поведенческо развитие, последствия от когнитивното развитие и алтернативни системи за грижи.

Проучени са значението на любовта на семейството при формиране на бебешкия мозък и въздействието на неблагоприятните фактори, преживени в ранна възраст върху детското развитие.

Развитието на алтернативни грижи и услуги за деца със специални нужди са представени чрез приоритетно развитие на социалните услуги в общността и развитие на алтернативни форми на развитие в Република България. Представена е иновативна практика в Шри Ланка и ролята на медицинската сестра в грижите за деца със специални нужди.

Представен е Модел на Сестринска служба, предоставящ иновативна практика за грижи по домовете на деца със специални нужди.

III. МОНОГРАФИИ, КНИГИ, УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

- Тончева, С., Загорчев, П., **Цветкова, Т.**, Борисова, С. – Наръчник за медицински сестри в извън болнична помощ, София, Филвест, 2000,с.1-117.

Резюме: Наръчника е подготвен за медицински сестри, работещи в лечебните заведения в извънболничната помощ. Включени са традиционни техники и съвременни виждания за професията на медицинската сестра. Без да обхваща цялостно дейността и, Наръчника може да бъде полезен при състояния, критични за пациента, при най-често срещаните социалнозначими заболявания, както и при някои от автономните и функции. Наръчника може да се ползва и от акушерки, които работят в извънболничната помощ, а също и като учебно помагало при непрекъснатото обучение, което Медицинските университети провеждат. В Наръчника са използвани материали от различни литературни източници и съставителите нямат претенции за оценъчен характер на подбора. Включени са общоприети алгоритми на поведение, които, от една страна са съобразени със съвременните изисквания, а от друга страна . с достъпните за извънболничната здравеопазна система медикаменти и оборудване.

- Тончева, С., Загорчев, П., Борисова, С., **Цветкова, Т.**– Първична здравна помощ – Наръчник за медицински сестри, (второ преработено издание) София, ДАК, 2000,с.1-132.

Резюме: В наръчника за медицински сестри се разглеждат въпроси свързани с основните и задачи в първичната здравна помощ, нейната роля, мястото и в здравното

възпитание (обучение) и работата и в екип. Разгледани са различни алгоритми на поведение при критични състояния. Обърнато е внимание на алгоритъма на поведение и спешна помощ на мястото на произшествието – при бедствие, аварии и катастрофи. С голяма значение е засегнат въпроса и алгоритъма на поведение при възникване на епидемиологично огнище. С особено внимание са разгледани въпросите свързани с грижите за болни с физически и психически недъзи, както и ранно откриване и борба със социално значими заболявания, семейно планиране, задълженията на медицинската сестра при подготовка на пациенти за клинично-лабораторни изследвания, указания за експресни проби, приложение на съвременни дезинфекционни средства и стерилизация, лечебно хранене, комуникации. Разгледани са концептуалния модел на Вирджиния Хендерсон, сестринската документация. Важно място заемат въпросите темите за самоконтрол на диабетика и поведението на медицинската сестра при умиращ.

- Генова, К., Гроздева, Д., Борисова, С., **Цветкова, Т.**, „Дете – норма и патология. Компедиум по сестрински грижи.“, Медицински университет „Проф. П. Стоянов“ – Варна, ISBN 978-619-221-035-9, с.1-190.

Резюме: Написването на учебник по сестрински грижи в педиатричната практика е провокирано от потребността да се очертаят ролята и задачите на медицинската сестра при оказване на здравни грижи в детска възраст. Децата са бъдещето на всяка една нация и ние трябва да полагаме максимално усилия за предпазване и укрепване на тяхното здраве. Детското здраве е ценност, която зависи от редица социално-икономически фактори. Наш дълг е да сведем до минимум негативното им влияние чрез компетентни и качествени здравни грижи. Детските болести са свързани с редица особености на все още незрелия и развиващ се организъм. Децата имат потребност от индивидуален и специфичен подход при поддържане, възстановяване и подобряване на тяхното здраве. Добре подготвените професионалисти по здравни грижи могат да подпомогнат лечебнодиагностичен процес в педиатрията. Изучавайки етиологията, клиничната картина и спецификата на сестринските интервенции се предоставят възможности за оказване на качествени грижи, отговарящи на непрекъснато нарастващите потребности на децата. Материалът е съобразен с учебните планове и програми на преподаването на дисциплината „Сестрински грижи в педиатрията“, но заедно с това предоставя и информация за организацията на медицинското обслужване на децата. Като част от медицинския екип, медицинската сестра участва активно в провеждането на диагностиката и лечението на децата в педиатричните клиники и отделения. Формирането на умения и навици за специфично поведение при оказване на сестрински грижи, изисква висок професионализъм, наблюдателност, клинично мислене при откриването на признаци и промени в състоянието на децата. Този учебник е съставен, за да отговори на потребностите на медицинските сестри в периода на тяхното обучение и по-нататъшна професионална реализация. В него авторите имат идеята да изведат и представят ролята, мястото и значението на навременни грижи за деца с различни здравни проблеми и потребности. Учебникът може да е от полза за студентите от професионално направление „Здравни грижи“, образователно-квалификационна степен „Бакалавър“, както и от медицински сестри, практикуващи в болничната и извънболничната медицинска помощ.

IV. ПЪЛНОТЕКСТОВИ СТАТИИ, ПУБЛИКУВАНИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ С ISSN И СБОРНИЦИ С ISBN

- **Публикувани статии в български списания**

1. Георгиева, А., Цветкова, Т., „Ролята на училищната медицинска сестра по превенция на наркоманиите през погледа на родителите” Здравни грижи, № 3, 2008 ISSN 1312-2592 година VI Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи ,стр.7-13

Резюме: Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на родители(80) на ученици от седми до дванадесети клас в VII СОУ „Найден Геров” относно ролята на училищната медицинска сестра при провеждане на здравно възпитание, насочено към превенция на наркоманиите. Приложен е анкетен метод(пряка индивидуална анонимна анкета), документален метод , анализ на литературни източници. Изследването е проведено в периода септември-ноември 2007г. Резултатите отразяват мнението на анкетираните, че училищната медицинска сестра притежава необходимата компетентност за провеждане на здравно възпитание насочено към превенция на наркоманиите. По-голямата част от изследваните родители подчертават необходимостта от обединяването на усилията на всички, имащи отношение по проблема ”наркомани” и изразяват готовност за партньорство в различни инициативи свързани с превенцията на наркоманиите.

2. Цветкова, Т, С. Борисова, С. Тончева. Развитие на приемната грижа – алтернатива за отглеждане на децата в семейна среда. - Здравни грижи, № 4, 2009 ISSN 1312-2592 година VII, Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 8-13.

Резюме: Приемната грижа е отглеждане и възпитание на дете в семейна среда, което е настанено по реда на Закона за закрила на детето в семейство на съпрузи или при отделно лице въз основа на договор. Приемните семейства са почти непозната форма на грижа и предизвикват интереси коментар от страна на специалистите и обществото. В миналото у нас е било разпространено „храненичеството“, което е близо като идея и смисъл до приемните грижи и би улеснило утвърждаването им като форма на отглеждане на децата.

3. Цветкова, Т., Тончева, С., „Интеграция, интегрирано обучение и рехабилитация на деца от Дневен център към ДМСГД, град Варна” Здравни грижи, № 4, 2011 ISSN 1312-2592 година IX Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с.24-29.

Резюме: Системата за грижи за деца с увреждания в България не е на необходимото ниво за успешно интегриране на тези деца в училището и обществото. Затова е необходимо да бъдат създадени центрове за интегрирано обучение и рехабилитация не само в специализираните институции, но и извън тях.

4. Генова, К., **Цветкова, Т.**, „Обучение по палиативна медицина при студенти – медицински сестри, важен елемент от лечението и грижите за терминално болни” Здравни грижи, № 4, 2011 ISSN 1312-2592 година IX Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 30-33.

Резюме: Целта на настоящата статия е на фона на необходимостта от качествени палиативни грижи да се установи нивото на подготовка по палиативна медицина на 45те студенти медицински сестри от III и IV курс в Медицински университет, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“ – Варна. Да се проучи желанието и готовността им за работа в звена, полагащи палиативни грижи, които да отговорят на очакванията и нуждите на пациенти с нелечими заболявания и техните семейства. Използвани са анкетен метод и собствено наблюдение. Изследването е проведено в периода ноември и декември 2011 г. Резултатите отразяват желанието и готовността на повече от половината анкетирани да работят в звена за оказване на палиативни грижи. Разбирайки сериозността и спецификата на работа с терминални болните, респондентите изразяват необходимост от получаване на допълнителна теоретична и практическа подготовка. Това би поставило качеството на здравните грижи в по-нататъшната им професионална реализация.

5. **Цветкова, Т.**, „Социални практики в дейността на център за рехабилитация и социална интеграция на деца със специални нужди и техните семейства – Карин дом, гр. Варна” Здравни грижи, № 1, 2011 ISSN 1312-2592 година IX Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 33-37.

Резюме: „Карин дом“ предоставя качествени услуги на деца със специални нужди от най-ранна възраст и на техните семейства, за превенция на изоставянето на деца в институции и за успешно включване в живота на общността. Разпространяването на добра практика чрез съобразена с международни практики и стандарти обучително – консултанска дейност в цялата страна и чужбина.

6. Евтимова, Т., **Цветкова, Т.**, „Дневен център ”Ривиера” град Варна – съвременна концепция за развитие и социализиране на хора с увреждане” Здравни грижи, № 3, 2012 ISSN 1312-2592 година X Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 24-29.

Резюме: Хората с увреждания в България са обект на нагласи, наследени от миналото, когато повечето от тях са били изолирани, защитавани и обгрижвани от семействата си или от държавата. Изключително важна предпоставка за успешното социално включване на хората със специфични потребности е промяна в нагласите на обществото спрямо тях. Все още те са доминирани от погрешни представи, съжаление, безразличие и негативизъм. Това обуславя необходимостта от провеждането на дългосрочни кампании за преодоляване на тези „субективни“ бариери и за промяна на стереотипите в начина, по който се представят и възприемат увреждането и самите хора с увреждания. Предлагащото на социални услуги е

насочено към социалното включване на хората с увреждания, съобразно техните желания и потребности.

7. Генова, К., **Цветкова, Т.**, Тончева, С. „Проучване информираността на жените , относно профилактиката при рак на гърдата” Здравни грижи, № 3, 2012 ISSN 1312-2592 година X Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 7-12.

Резюме: Злокачествените заболявания са един от най-трудните за разрешаване глобални проблеми на нашето съвремие. Ракът на гърдата в нашата страна е най-често срещаното злокачествено заболяване при жените - той заема 22.8% от недоброкачествените запилявания. У нас ежегодно се провеждат кампании срещу рака на гърдата, но сравнително малка част от жените вземат участие в тях. Стандартни методи на скринингово изследване при рак на млечната жлеза са самоизследването, клиничният преглед и литографията. Но все още е висок относителният дял на жените, които не са ползвали някой от методите, на профилактика. Независимо от това повече от 2/3 са убедени в полезността на профилактичните прегледи срещу рака на гърдата, но изпитват необходимост от повече, информация по проблема. Знанието е основен елемент, но само по себе си не гарантира добрите резултати. За да променим това, е необходимо населението да участва активно и да бъде мотивирано да взема по здравословни решения

8. **Цветкова, Т.**, „Превенция на насилието” Здравни грижи, № 1, 2013 ISSN 1312-2592 година XI ,Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 26-32.

Резюме: Въпросът за домашното насилие се поставя като нарушение на правата на човека. Международната общност и България, като част от тази общност, трябва да се изправи не само срещу очевидната тежест на този проблем, но и срещу усложненията, свързани с намирането на подходящи механизми в системата на ООН, за да може този проблем да се реши в рамките на механизмите за закрила на правата на човека.

9. **Цветкова, Т.**, „Агресията сред подрастващите през погледа на социалния работник»,4-5.09.2012г. - Бургас, академично списание „Управление и здравеопазване” кн.3 том 8, VOL.№3 2012г.,ISSN 1312 6121, с.170-178

Резюме: Агресията може да е автономно поведение или част от друго поведение, може да се изрази в последователни или непоследователни форми. Агресивността се осмисля чрез различните ментални, физически и социални последици. Целта на изследването е да се открият агресивни прояви при момчетата и момчетата от начална училищна възраст и да се направят препоръки за преодоляване на агресивните му последици. От направените анализи и сравняването на резултатите се установи, че момчетата са по-агресивни от момчетата. С възрастта агресивността нараства. Голяма част от причините пораждащи агресивност в поведението са

свързани с влиянието на социалните фактори – училище, семейство (психотравмиращи семейни взаимоотношения), приятелски кръг, медиите (пропаганда за насилие, порнофилмите – всички възможни варианти на убийства, побои и други, различни шоу предавания демонстриращи борба „кеч мания“), компютърни игри, улицата, където децата играят.

10. Димитрова, В., **Цветкова, Т.** „Дула или дефицит в комуникацията акушерка-пациент (през погледа на студенти от специалност „Акушерка” МУ – Варна)”, сп. Здравна икономика Мениджмънт , бр.4(50)2013 Година XIII ISSN 1311-9729, с.102-106.,20 години университетско образование по здравен мениджмънт в България,15 години Катедра „Икономика и управление на здравеопазването” в Медицински университет – Варна.

Резюме: В последните години у нас става все по-популярно бъдещата майка да се довери на дула по време на раждане. Проучено е мнението на 57 студенти от специалност „Акушерка“ , относно причините и последствията от приемането на дула по време на раждане. Студентите считат , към настоящия момент пациентите не получават достатъчно информация, комуникацията акушерка-пациент не е ефективна. Дулата запълва дефицит в комуникацията акушерка-пациент, а присъствието и по време на раждане, отразява желанието за индивидуализиране на грижите.

11. Евтимова, Т., **Цветкова, Т.**, ”Здравни и социални проблеми на ранния брак, бременност и раждане сред ромската общност”, 4-5.09.2013г.-Бургас,академично списание „Управление и здравеопазване” кн.5 том 9, VOL.№5 2013г.,ISSN 1312 6121, с.115-121

Резюме: Широкият отзвук на проблемите на ромите в публичното пространство повишава чувствителността на обществото към тях. Целта е да се анализират здравните и социални проблеми, свързани с ранния брак, бременност и раждане, както и факторите, които оказват влияние върху репродуктивното поведение на ромите, с цел да се предложат насоки за регулиране на ранните раждания и опазване здравето на майките и техните деца. Резултатите на проведеното емпирично проучване и документалните източници сочат следните изводи : раждането на „деца от деца“ е социално рисково, както от гледна точка на соматичното здраве, така и от гледна точка на психическата неподготвеност за изпълнение на социалната функция с икономически измерения – „огговорно родителство“. Раждаемостта е висока главно при неграмотните жени. Решаването на проблемите на ромската жена трябва да започни от самия етнос.

12. Тончева, С., Евтимова, Т., **Цветкова, Т.** „Развитие на сестринството в Шумен”, на медицината, списание Asklepios, №1и2, 2016г., International Annual of History and General Theory of Medicine,338-343.

Резюме: Професията – медицинска сестра изисква морална, физическа и психическа издръжливост. За нея винаги е военно време, за нея винаги е война за живота на човека, дори за минута живот. Тази професия е връстница на медицината, а това означава на самото човечество. Здравеопазването в гр. Шумен има традиции от XIX век. Първата болница е създадена през 1837 г. за нуждите на турските военни поделения. С нейното създаване се поставя началото на организирана медицинска помощ по българските земи. До 1905г. в болницата в Шумен са работили само самарянки. Едва след 1905 г. по щат се предвиждат милосърдни сестри. Първите назначени са Мария Белчева и Бояна Георгиева. През 1952г. в болнично отделение по вътрешни болести постъпват първите медицински сестри, възпитанички на Медицинското училище в град Шумен. Развитието на сестринството в Шумен доказва неговата значимост, която продължава и в най-новата му история в обучението на медицински специалисти обучавани и обучаващи се във Филиал Шумен на МУ – Варна.

13. **Цветкова, Т.**, Тончева, С. „Нагласи за специализации на патронажните сестри от Център за майчино и детско здраве, за работа с деца със специални нужди”, *Scientifica Salutis Publicae*, vol. 1, 2015, online first, 22-25, ISSN: 2367-7333

Резюме: Различни проблеми в процеса на социална интеграция на деца с психо-физически увреждания произтичат от семейството. Раждането на дете с умствени или физически разстройства причинява много силни, отрицателни емоции в родителите и роднините. В резултат на това той нарушава взаимоотношенията в семейството, както и всички междуличностни отношения. Целта на това изследване е да се изследват нагласите към специализацията на посещаващите медицински сестри от Центъра за майчино и детско здраве (ЦМДЗ) Шумен за работа с деца със специални нужди. Проучване сред 25-те медицински специалисти, работещи в рамките на проекта на УНИЦЕФ медицински сестри в ЦМДЗ Шумен през периода март до април 2013 г., доказва тази необходимост. Основната причина за техния избор на специализация са подобрените възможности за професионална реализация според мнозинството (60.0%) от респондентите. Никой от тях не избра отговора "случайно" като основание за квалификация и само един посочи, че няма "специална мотивация".

14. **Цветкова, Т.**, Евтимова, Т., Павлова, Ст. „Модел за изграждане на Сестринска служба, предоставяща грижи по домовете на деца със специални нужди от 0-6г. и финансиране, Академично списание „Управление и здравеопазване“, 2015, кн.5, том 11, vol.№5, ISSN:13126121, 244-250.

Резюме: Съществува голямо разнообразие на услуги по степен на развитие и вид, предоставяни на деца и семейства. Освен здравни и образователни, социалните услуги би трябвало да обхващат превенция и ранна интервенция за предотвратяване на отделяне на децата, алтернативни грижи в семейната среда, дневни грижи за деца

със специални потребности, специализирана резидентна грижа. Сестринската служба е свързана с дейности по събиране и предоставяне на здравна информация, осъществяване на манипулации, предоставяне на хигиенни и здравни грижи, оказване на помощ и консултации по отношение на отглеждане на деца с увреждания и специални потребности. Високо оценени са дейностите, свързани с обучение и консултиране на родители, по отношение на отглеждането на деца с увреждания. Така е очертана значимостта на сестринската служба. Трудности, които могат да възникнат при създаване на тази служба, са свързани главно със законодателството и правилата за добра сестринска практика.

15. Евтимова, Т., **Цветкова, Т.** „Нагласи на студентите от специалност „Акушерка” за осъществяване на семейно-консултативна дейност Академично списание „Управление и здравеопазване“,2015, кн.5, том 11, vol.№5, ISSN:13126121, 255-260.

Резюме: Във всички европейски страни преработват и реформират политиките за майчиното здравеопазване и услугите, насочени към планиране и предоставяне на грижи за майката и нейните индивидуални нужди, както и на техните семейства, като им предлагат информиран избор за всички аспекти на грижите за тях. Целта на настоящото изследване е да се проучат нагласите на студентите от специалност „Акушерка“ за осъществяване на консултативна дейност с оглед подобряване на женското здраве сред маргиналните групи от обществото. Семейно-консултативната дейност на акушерката сред маргиналните групи ще окаже положително влияние върху майчиното и детско здраве. Студентите притежават знания и умения за осъществяване на интегрирани съвременни здравно-консултативни услуги за бременни, майки, семейства, деца.

16. Павлова, Ст., **Цветкова, Т.**, Евтимова, Т., „ Фактори повлияващи професионалната адаптация на медицинската сестра ” Академично списание „Управление и здравеопазване“,2015, кн.5, том 11, vol.№5, ISSN:13126121,240-244.

Резюме: Професионалната дейност изисква не само набор от активни действия от служителя, но и адаптация на организма към специфичните характеристики на професията. В съвременното общество начинът на живот и работа се характеризират с динамичност и напрегнатост, поставяйки въпроса за границите на физическата и емоционална устойчивост у човека. Привличането на медицински сестри и бързото адаптиране към професионалната и социална среда е от голямо значение за качеството на предлаганите здравни грижи. Ускорената адаптация е решение на проблема за дефицита на персонала, но създава трудности поради неяснота на новата роля. Проучено е мнението на общо 250 медицински сестри за условията, повлияващи адаптацията към трудовата среда. Данните показват, че в рамките на един месец се адаптират по-голяма част от медицинските сестри. Повече от една година е била необходима за адаптация на 19.20% от анкетираните, показващо че

процесът на адаптация е продължителен и индивидуален. Адаптацията зависи от професионалната дейност и вида на отделението. Тя се влияе и от получената подкрепа от колегите. Увереността в придобитите специфични професионални умения се влияе от възрастта на медицинската сестра.

17. **Цветкова, Т., Жечева, Р.,** „Пакет от услуги за деца със специални нужди“, Научна конференция Сливен 2016, списание Варненски медицински форум, т. 5, 2016, приложение 3, 121-126, ISSN: 1314 – 8338

Резюме: Работещите медико-социална работа или тези, които реагират на потребностите на дете в трудно положение трябва да използват пакети от грижи в противовес на подхода „настаняването оправя всичко“. Комплексните потребности на децата и семействата се удовлетворяват най-добре от комбинация от услуги – смесица от заместваща или дневна грижа, консултиране, материална подкрепа и помощ за достъп до местни ресурси. Целта е да се докаже необходимостта от пакет от медико-социални услуги за удовлетворяване на потребностите на деца със специални нужди. Въпросът за Сестринската служба за деца със специални нужди провокира силно интереса на анкетиранияте. Две трети от тях смятат, че такава служба би задоволрила потребностите на техните деца (65%), единици се тези, които не биха се доверили на услугите предлагани от Сестринската служба (3%). От гледна точка на диагнозата на детето, най – големи очаквания относно подобряването на здравословното състояние имат родителите на деца с проблеми с опорно двигателния – апарат и недоносените бебета (по 100 %) ($p < 0,05$). При изследването на резултатите, които специалистите са постигнали при работата си с деца със специални нужди в най – висок процент родителите са посочили, че детето им се е научило да общува с деца със същите проблеми (44,00 %) и на второ място е придобиването на социални умения (30,00 %), което също е свързано с общуването. Почти всички родители на деца със специални нужди са посочили, че след посещението в ДЦ са забелязали подобрене в състоянието на своето дете (92,00 %) . Сестринската служба и Дневния център са най-добрата комбинация за предлагане на пакет от медико-социалните услуги за децата със специални нужди.

18. **Жечева, Р., Цветкова, Т.,** „Проблемът за тютюнопушенето сред учениците от пети клас и ролята на медицинската сестра в училищен здравен кабинет“, Научна конференция Сливен 2016, списание Варненски медицински форум, т. 5, 2016, приложение 3, 93-98, ISSN: 1314 – 8338

Резюме: Болшинството от анкетиранияте ученици потвърждават с отговорите си значението на ролята на училищната медицинска сестра за ефективното осъществяване на превенция на тютюнопушенето (76.29%). Повече от половината от анкетиранияте ученици посочват че имат неодобрение от родителите си им ще се ядосат много, когато разберат че пушат (57,77%). Тийнейджърите одобряват

забраната за тютюнопушене на обществени места за правилна (73,09%). Учениците са запознати че, тютюнопушенето уврежда здравето и голяма част посочват, че е лош навик (68,64%). Според проученото мнение на учениците пътища за решаване на проблема с тютюнопушенето са основно два: строги закони (73%) и обществена ангажираност, насочена към превенция (36,54%). Основните фактори, които влияят върху рисковото поведение на младите хора са: приятелски кръг (43,95%), семейна среда (33,57%), училище (68,39%), лесен достъп до тютюневи изделия (94,32%), пряка и индиректна реклама (36,54%), подражателството и финансовата осигуреност на учениците (29,13%). Ролята на училищната медицинска сестра е очертана на базата на Наредба № 3 от 27.04. 2000г. и Наредба № 1 от 08.02.2011 г. издадени от МЗ.

19. **Цветкова, Т.,** Егурузе, К. „Взаимоотношения и затруднения при общуването на социалните работници с родителите на децата със специални нужди“, Списание „Сестринско дело“, 2017 година, брой 2, ISSN1310-7496,9-15.

Резюме: Взаимоотношенията в семействата на деца с увреждания са изключително сложни. През последните десетилетия те се превръщат в един от актуалните проблеми, който бива разглеждан от различни гледни точки - социална, медицинска, правна, психотерапевтична, педагогическа рехабилитация, качество на живот на детето и др. Цел: Да се проучи мнението на социалните работници от Отдел за закрила на детето относно взаимоотношенията и затрудненията при общуване с родителите на децата със специални нужди. Материал и методи: Проучването е осъществено чрез собствено разработен инструментариум - анонимна анкета, съдържаща 20 въпроса и проведена сред 95 експерти в социалната сфера, работещи в Отдел за закрила на детето, от осем населени места (Долни чифлик, Вълчи дол, Провадия, Хасково, Шумен. Велики Преслав и Варна) през периода март-април 2013 г. Използвани са исторически, статистически и документален метод. Изводи: Две трети от анкетираните експерти от социалната сфера са посочили, че не срещат трудности при общуването с родители на деца със специални потребности, като не се наблюдава съществена разлика по местоположение на дневния център, професионален стаж и образователна степен (76,80%). Като най-големи затруднения експертите от социалната сфера са посочили липсата на време да общуват с родителите на децата със специални потребности от 0-6 г. поради множеството ангажименти и личните проблеми, които не са свързани с работното място (по 60,50%), следвани от големия брой деца в Центъра (50,10%) и краткия им престой (37,20%).

20. Егурузе, К., **Цветкова, Т.,** „Мнение на медицинските сестри относно информираността и участието на жени в превенцията на карцином на гърдата“, Списание „Сестринско дело“, 2017 година, брой 2, ISSN1310-7496,3-9.

Резюме: Някои специалисти твърдят, че ракът е сред най-предотвратимите тежки заболявания в наши дни, според други той е дълбоко закодиран в нашите гени и

усилията да се промени това са безсмислени. С цел подобряване на превенцията е необходимо повишаване на информираността на обществото за карцинома на гърдата и ползата от скринингово изследване, както и осигуряване на здравно възпитание и популяризиране на програмата. Цел: Да се изследва мнението на медицински сестри относно информираността и включването на жените в провеждащата се превенция на карцинома на гърдата. Материал и методи: Изследването приключи през 2015 г. Обхванати са 260 медицински сестри, работещи в извънболничната и болничната медицинска помощ, от регионите Варна, Добрич, Шумен и Силистра. Използвани са социологически и статистически методи. Изработен е собствен инструментариум за провеждане на анкетното проучване. Данните са обработени статистически чрез SPSS v. 20. Резултати и обсъждане: Преобладаваща част от сестрите считат, че жените от малките населени места са по-слабо информирани и имат по-ограничен достъп до провеждащата се превенция на карцинома на гърдата. Сравнително висок процент от медицинските сестри са информирали жените за рисковите фактори и влиянието им върху организма, много малка част от тях са провеждали обучение на жените за самоизследване на гърдите. Сестрите считат, че ако жените са добре информирани и бъдат убедени в полезността на профилактиката, това би оказало положителен ефект върху провеждащата се превенция. Заключение: През последните няколко десетилетия увеличената осведоменост на населението за карцинома на гърдата и провеждащата се превенция в редица развити държави оказва благоприятно въздействие върху заболяемостта и смъртността.

21. **Цветкова, Т.,** „Иновативни подходи при оказване на грижи за деца със специални нужди“, Здравни грижи, № 2, 2017 ISSN 1312-2592 година XVI Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи, с. 10-14.

Резюме: Създаването на ефективна система за грижи за деца със специални нужди е една от най-предизвикателните и актуални теми за управляващите по отношение на здравето. Голяма предизвикателство за семействата на тези деца е достъпът до често раздробена на части система за грижи. В много случаи специализираните услуги не са координирани с първичните грижи или други услуги, съсредоточени в общността, което води до непълно осигуряване на услуги. Освен това настоящата икономическа ситуация упражнява безпрецедентен натиск върху бюджетите в цялата страна, застрашвайки програмите, които подкрепят нуждите на децата със специални нужди и задълбочават проблемите при предоставяне на услуги.

22. **Т. Цветкова, Ст. Павлова,** „Затруднения в работата с деца със специални нужди от 0 до 6 години и техните семейства“, списание Варненски медицински форум, т. 4, 2015, приложение 3, 80-85, ISSN: 1314 – 8338

Резюме: Децата с психо - физически нарушения изискват специално внимание за адаптация при тяхното обучение. Много от тях се обучават по специфичен начин за

овладяване на определени умения. Целта е да се проучат затрудненията на изследваните лица в работата им с деца със специални нужди от 0 до 6 години и техните семейства. Анкетирани са общо 245 души (медицински специалисти, работещи в ДЦ към ДМСГД (Шумен, Добрич, Бургас, Стара Загора, Варна) – 107; експерти от социалната сфера, работещи в ОЗД (Шумен Добрич, Варна, Провадия, Вълчи дол, Долни чифлик, Хасково и Велики Преслав) – 95; медицински специалисти, обучени по Проект на УНИЦЕФ (патронажни медицински сестри, работещи в ЦМДЗ – Шумен и Сливен) – 43). Използвани са исторически, социологически, документален и статистически. Резултатите от проучването показват, че най-честото професионалната дейност е затруднена от стрес на работното място, срещано от патронажните сестри от ЦМДЗ (65,90%) и на второ място са конфликтните ситуации (28,60%), които също са предпоставка за стрес. В работата на медицинските специалисти в отделните градове се забелязват различни причини, затрудняващи изпълнението на задълженията ($p < 0,001$). При половината от специалистите от Шумен основната причина са конфликтните ситуации (50%). Най-висока оценка на характеристиките на сестринската практика медицинските специалисти от ДЦ дават на изпълнението на служебните ангажименти на сестрата, без да злоупотребява с правомощията си (94,50%), подпомагането на децата в центъра да се чувстват комфортно (удобно) по време на престоя им (88,10%) и на трето място – оказване на помощ за по-бързото адаптиране на децата в центъра (84,20%).

23. Ст. Павлова, Т. Цветкова, Т. Евтимова, ” Конфликтът в работата на медицинската сестра”, списание Варненски медицински форум, т. 4, 2015, приложение 3, 85-89, ISSN: 1314 – 8338

Резюме: Общуването и взаимодействието с пациента и членовете на медицинския екип са част от ежедневната дейност на медицинските сестри. В хода на взаимодействието нерядко възникват конфликти, породени от различни причини. Проучено е мнението на медицински сестри и медицински сестри ръководители, за степента на конфликтите в професионалната им дейност. Данните показват, че почти всяка медицинска сестра и медицинска сестра ръководител се оказва в конфликтни ситуации в работния си ден, което е показател за работна среда с отрицателен емоционален климат. Една четвърт от редовите медицински сестри редовно попадат в конфликтни ситуации, а понякога това се случва при 42,30% от работещите. Половината от ръководителите са били въввлечени в конфликтни ситуации понякога (50%), а на 20,2% - редовно им се случва. В конфликти на работното място е по-вероятно е да се окажат медицински сестри в по-млада възраст и с по-кратък трудов стаж. В най-голяма степен конфликти възникват с пациентите и техните близки. В интензивните и детски отделения медицинските сестри в по-голяма степен са избухливи, за разлика от работещите в хирургичните и терапевтичните отделения.

24. Павлова, Ст., **Цветкова, Т.**, „Фактори, повлияващи избора на сестринска професия», списание Варненски медицински форум, т. 3, 2014, приложение 4, 24-28, ISSN: 1314 – 8338

Резюме: Сестринството е професия, отговаряща на нарастващите потребности на пациента, изискваща високо ниво на професионален опит, вземане на сложни решения, чувство за дълг и полезност. Целта на проучването е да се анализират факторите, повлияващи нагласата за избор на сестринска професия и да се определи трудовата ориентираност на студентите от специалност „Медицинска сестра“. За анкетираните професионалният избор е предопределен в значителна степен от желанието за работа в сферата на здравеопазването и възможността за лесно намиране на работа. Учебният процес и общуването с преподавателя са условия за повишаване интереса към сестринската професия. Медицинският екип в болничните заведения също е фактор, повлияващ интереса към сестринството и изборът на работно място.

25. **Цветкова, Т.**, Павлова, Ст., Генова, К., »Устройство, рехабилитация и интеграция на деца в обществото от Дневен център за рехабилитация и психотерапия на деца от 0-6 години към ДМСГД – гр.Варна», специализирано списание , Scripta Scientifica Medica, ISSN 0582-3250, volume 43 (4), 2011, pp. 257-352, Medical Universiti Prof.Dr.Paraskev Stoyanov, Varna, Buigaria, с.315.

Резюме: Децата с увреждания имат същите права като всички други деца. Те трябва да могат да учат, да играят, да живеят като всяко друго дете. Децата с увреждания трябва да участват при вземането на решения за техния собствен живот, а не другите да решават вместо тях. Когато пречките и дискриминацията бъдат отстранени, всички ще спечелят - не само децата с увреждания. Обучението чрез малки групи е философия на обучението, която в момента се прилага в множество различни сфери като обучението сред природата, организационното развитие, студентските практики и обучаване в конкретна дейност.

26. Димитрова, В., Павлова, Ст., **Цветкова, Т.**,»Между модата и разумната алтернатива по пътя към насърчаване на естественото раждане»,Варненски медицински форум, 3-4.10.2013г., том2, 20131 приложение 2,с.30

Резюме: През последните години все повече се говори за насърчаване на нормалното раждане и намаляване на оперативните родоразрешения. Активното раждане започва да се предпочита, тъй като е нормален завършек на едно раждане, а раждащата, дори наричана „пациент“, в повечето случаи е здрава жена. Целта на статията е да проучи мнението и отношението на стажант-акушерките към иновативните практики (раждане във водна среда), в стремежа за насърчаване на естественото раждане. Данните показват, че познават предимствата на този вид раждане, но не са го наблюдавали. Въпреки, че респондентите не дават еднозначен отговор на въпроса

мода ли е водното раждане или разумна алтернатива считат, че пациентките имат право да изискват прилагането на алтернативни методи при раждането и правото на избор е ключов момент към насърчаване на естественото раждане.

27. Павлова, Ст., **Цветкова, Т.**, Димитрова, В., „Мнение на студентите за бъдещата им професионална реализация”, Варненски медицински форум, 3-4.10.2013г., том2, 20131 приложение 2,с.31

Резюме: Професионалната удовлетвореност е проблем, който получава различна трактовка, в зависимост от гледната точка на изследователите. Удовлетворените работници свързват удовлетворението си с професионалното израстване, личните постижения, признанието за труда, делегираната отговорност, докато неудовлетворителни фактори са управленската некомпетентност, ниските заплати и лошите условия на труд. Целта на статията е да се проучи и анализира мнението на студентите за бъдещата им трудова реализация. Използвани са социологически и статистически методи. Проучено е мнението на студенти от IV курс от специалност „Медицинска сестра“ чрез индивидуална анонимна анкета в края на обучението. Анализът на данните показва, че голяма част от анкетираните изказват мнение, че желаят да работят професията на медицинската сестра. Почти всички от тях са получили предложение за работа в конкретно отделение, след като завършат образованието си. Голяма част от анкетираните посочват, че грижата за пациента е водеща при избора на отделение и естеството на сестринската работа. Минимален е делът на тези, които смятат да се реализират професионално извън страната. Първоначалният избор за реализацията ѝ е в нашата страна.

28. **Цветкова, Т.**, Димитрова, В., Павлова, Ст., „Социална интеграция на хората с увреждания”, Варненски медицински форум, 3-4.10.2013г., том2, 20131 приложение 2,с.31

Резюме: Социалната интеграция е процес на сближаване, на приобщаване и постоянно сливане на общността на хората с увреждания и обществото. Това е продължителен процес, който преминава през различни етапи, обхващайки целия съзнателен живот на човека с трайни увреждания. Целта ни е да се насочи вниманието върху възловите въпроси на социалната и социално-осигурителната защита на хората с увреждания, както и върху проблемите, свързани с рехабилитацията и социалната интеграция на тази рискова група; да се даде определение на понятията „увреждане“, „хора с увреждане“ и техния социален профил; да се направи характеристика на социалната политика и социалното осигуряване на хората с увреждания и да се анализира социалното подпомагане. Изследването е представително за групата на хора с физически и сензорни увреждания в България, които не са настанени в социални домове. Откроява се мнението сред респондентите, независимо от увреждането, че не мислят за себе си като за „инвалиди“ или „неспособни“. Голяма част от тях се определят като не

равнопоставени с другите хора. Работата на ТЕЛК се определя по- скоро като „средна и слаба“. Оценката на увреждането трябва да се индивидуализира и в нея да се въведе социален компонент, насочен към запазения потенциал на човека и неговите възможности, а не към дефицита.

- **Публикувани пълнотекстови статии в международни списания**

29. Тончева, С., Цветкова, Т., Контроль объективной оценки знаний студентов по специальности “Медицинская сестра”. – „Медицинская сестра“, Москва, Россия, 2012, № 4, с. 49-51.

Резюме: Представени са резултати от оценка на знанията на студенти от 3 курс на Медицински университет – Варна, специалност „Медицинска сестра“. Показана е необходимост от съчетаване на различни форми на контрол. Студентите предпочитат тестовото изпитване и курсовите работи (реферат) като форма на контрол на знанията им. Собствения опит на авторите и резултатите получени от изследваното мнение на анкетираните ни насочи към необходимост от съчетаване на различни форми на контрол за обективно оценяване на знанията на студентите.

30. Цветкова, Т., Тончева, С., Сестринската служба за деца със специални потребности – реалност и перспектива”, Списание „Македонско сестринство“ - Република Македония, 2015 г. брой 2, година 2

Резюме: Системата за грижи за деца с увреждания в България не е на необходимото ниво за успешно интегриране на тези деца в училище и обществото. У нас е необходимо е да бъдат създадени адекватни структури и се приложат подходи по примера на утвърдени добри практики, съществуващи в Европа не само в специализираните институции, но и извън тях. Две трети от анкетираните са на мнение, че предлаганите грижи и услуги от Сестринската служба, в която работят само специалисти по здравни грижи (без лекар) ще бъдат търсени от родителите на деца със специални нужди (72,00 %). По – малко от половината медицински специалисти са на мнение, че дейностите на Сестринската служба предоставяни в дома на деца със специални потребности ще задоволят нуждите им, ако не посещават Дневен център (36,00 %) и половината са на мнение , че е необходимо да се посещава Дневния център регулярно (48%). Наблюдава се съществена разлика в мнението на специалистите с различна образователна степен ($p < 0,05$), като най – негативни в оценката си са специалистите, а бакалаврите и магистрите се разпределят равномерно между положителния и отрицателния отговор (50/50%). Почти две трети от анкетираните са изразили желание да работят в Сестринска служба, ако тя се ръководи от медицинска сестра (68,00 %).

31. Цветкова, Т.,“ , Видове превантивни услуги за деца със специални нужди и ролята на дневните центрове“, Списание „Македонско сестринство“ , Република Македония, 2017 година, брой 6, година 4

Резюме: Всяко дете отделено от биологичното си семейство преживява травма. По тази причина е много по-добре, когато е възможно и безопасно, да се подкрепят семействата в грижите за децата им. Услугите по превенция, когато се управляват правилно, не са скъпи и в действителност са високо ефективни. Социалните и медицински специалисти имат нужда от обучение за превантивен подход, така че да вземат под внимание всички налични в общността ресурси. Опитът на Дневните центрове към ДМСГД (Дом за медико-социални грижи за деца) град Варна и на НПО (Неправителствени организации) доказва, че в дългия процес на извеждане на децата със специални нужди от институциите, родителите се нуждаят от различен тип услуги в семейната среда. Тази потребност, както и практиките в някои страни където се изтъква автономната функция на медицинската сестра ни ориентираха към формиране на идеята за Сестринска служба за предоставяне на медико-социални грижи по домовете.

- **Научни публикации в български рецензирани сборници на научни звена от проведени научни форуми:**

32. **Цветкова, Т.,** Тончева, С., Евтимова, Т., „Рехабилитация при късно ослепели лица и ролята на социалния работник в дневните рехабилитационни центрове“, Университетско издание „Образование и изкуство“, том III, 2004г., Шумен, ISBN:954-577-217-4, 294-300.

Резюме: Малко хора си дават сметка, че всяка година в България изгубват своето зрение около 1700 души, които принудително започват един нов, твърде различен, объркващ и често непредсказуем етап от живота им. Рехабилитацията се осъществява чрез рехабилитационен процес, който е комплексно понятие с разнообразни аспекти, произтичащи от сложния и и многообразен характер. За да се обезпечи и осъществи тази дейност е необходимо съществуването на обща концептуална рамка, която може да се осъществи чрез рехабилитационни модели и проекти. Безспорно ключова роля има социалният работник. Придобитите компетенции на социалния работник в базовото обучение не изключват необходимост от непрекъснато обучение по пътя на специализации и надграждащи степени образование. Дневния рехабилитационен център е нова и модерна форма за полагане на грижи и обучение за да може късно ослепелите лица да приемат слепотата и въпреки своя недъг да запазят човешкото достойнство и да продължат качеството на своя живот.

33. **Цветкова, Т.,**“ Мнение на социалните работници от Отдел за закрила на детето за формиране на Сестринска служба за предоставяне на медико-социални грижи по домовете“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни

грижи, “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Целта е да се проучи мнението на социални работници от Отдели за закрила на детето за формиране на Сестринска служба за предоставяне на медико-социални грижи по домовете към ДМСГД град Варна. Опитът на Дневните центрове към ДМСГД град Варна и на НПО доказва , че в дългия процес на извеждане на децата със специални нужди от институциите, родителите се нуждаят от различен тип услуги в семейната среда. Тази потребност, както и практиките в някои страни където се изтъква автономната функция на медицинската сестра ни ориентираха към формиране на идеята за Сестринска служба за предоставяне на медико-социални грижи по домовете. По - голямата част от експертите не са запознати , че Сестринската служба съществува като структура на медико – социалните заведения в редица европейски страни (63,20 %). А половината от анкетирания са на мнение, че тази структура може да бъде създадена в България, останалите не могат да отговорят на въпроса (50/50 %). Близко половината от анкетирания са категорични, че това може да се случи с наличният ресурс на ДМСГД (41,90 %), като на противоположното мнение са значително по-малко от изследваните социални експерти (18,30 %). Според близко половината от експертите, предлаганите грижи и услуги в Сестринската служба биха били търсени от родителите, дори и ако в тази структура работят само медицински сестри (41,90 %). Основната дейност, която според анкетирания експерти Сестринската служба може да изпълнява самостоятелно е оказването на помощ и консултации при отглеждането на деца със специални нужди (82,80 %), но второ място е осъществяването на различни манипулации (74,20 %) и на трето оказването на помощ и консултации по отношение на отглеждането на деца със специални потребности 0-6 г. (72,00 %).

34. **Цветкова, Т.**, “ Дневния център към ДМСГД – Варна през погледа на социалния работник от Отдел за закрила на детето“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни грижи “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Да се докажат ползите и необходимостта от работата на Дневния център към ДМСГД град Варна , чрез проучено мнение на социални работници от Отдели за закрила на детето. Две трети от анкетирания експертите от социалната сфера са посочили, че не изпитват трудности при общуването с родители на деца със специални потребности, като не се наблюдава съществена разлика по местоположение на дневния център, професионален стаж и образователна степен (76,80 %). Съществена разлика беше намерена по – отношение на образователната степен ($p < 0,05$), като експертите със степен бакалавър и друга степен не могат да отговорят на въпроса, а по – голямата част от магистрите са на мнение, че капацитета на Дневният център не отговаря на потребностите от подобни услуги. Всичките 95 експерта са посочили, че винаги са вежливи и тактични при комуникацията си с родители на деца със специални потребности, като голяма част от тях са на мнение, че добрите взаимоотношения с родителите влияят на удовлетвореността им от

здравното и социално подпомагане (80,40%) , а почти всички са на мнение, че добрите взаимоотношения повишават доверието в здравния и социален работник (93,70) . Най големи затруднения експертите от социалната сфера са посочили липсата на време да общуват с родителите на децата със специални потребности от 0-6г. поради множеството ангажименти и личните проблеми, които не са свързани с работното място (по 60,50%), следвани от големия брой деца в Центъра (50,10%) и малкия им престой (37,20%). Извеждането на децата със специални нужди от 0-6г. от институциите е дълъг процес, в който семействата би трябвало да бъдат подпомогнати чрез предлагане почасов тип услуги в семейна среда. Работата с малки групи, която може да бъде в или извън дневния център, трябва да бъде предхождана от ориентиране, осигуряващо необходимата предварителна информация и основни умения, необходими за пълноценното и ефективно участие в ситуацията.

35. Жечева Р., Цветкова Т., Евтимова Т., “Проблемът за насилието, агресията и училищния тормоз сред учениците от професионална гимназия по машиностроене гр. Шумен“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни грижи “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Целта е да се проучи мнението на учениците от девети до дванадесети клас, относно проявите на насилие и агресия в училище и да се предложат механизми за повишаване ефективността на превантивната дейност, целяща ограничаване на тези прояви. При анализа на това проучване се установи че болшинството от анкетираните ученици потвърждават с отговорите си негативната тенденция за увеличаването броя на засегнатите и определящите себе си като потърпевши. Отговорилите положително на въпроса „ Случвало ли се е да те тормозят през тази учебна година“, са една трета от анкетираните (34 %). Много драстично нарастват различните проявления на агресия и тормоз. Проявите на насилие се изразяват както във физически, така и в психически, вербален и социален тормоз (83%) обиждат ги, псуват ги, назовават ги измислят им неприлични прякори, обидни, унижаващи ; Повече от половината от анкетираните ученици посочват, че проявяват някакъв вид агресия: (70%) блъскат, удрят другите деца. (52%) ги дразнят; (46%) вземат им от личните вещи. (40%) говорят зад гърба им, разпространяват за тях неверни неща и клюки. Тормозът според анкетираните вече е по скоро ситуиран в класната стая (72%), следван от коридорите (58%) и двора на училището (45%). Адекватно на този резултат, като проявяващи насилие се определят децата от същият клас (37%), срещу (14%) от другите класове. Респондентите споделят че, са получили подкрепа от приятели (34%), преподаватели и родители (30%) при споделяне на проблемите. Сред учениците от девети, дванадесети клас се открояват следните видове агресия: 61,82% преимуществено ползват смесена (физическа и вербална агресия); чистата физическа агресия е предпочитана от 19,09% ученици при справяне в училищни ситуации. Анализирайки резултатите от анкетата предлагаме механизми за ограничаване на насилието, агресията и тормоза в училище и повишаване

ефективността на превантивната дейност. Превенцията на агресията е свързана с предоставяне на подрастващите на възможности да споделят проблемите и чувствата си, да владеят гнева си и да се стимулират да търсят алтернативни решения на своите проблеми – без конфликти, насилие и агресия.

36. Генчева Хр., Евтимова Т., **Цветкова Т.**, “Роля на акушерката в процеса на консултиране на бременни и родилки“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни грижи “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Патронажната дейност е комплекс от здравно – социални, здравно – информационни и здравно - консултативни услуги на бременни, родилки и деца до 3 години. Акушерските грижи са съществена част от лечебно-диагностичния процес в помощ за оздравяване и възстановяване на бременната жена, родилката и майката. Целта е да се проучи мнението на бременни и майки, относно ролята на акушерката в процеса на консултиране. Болшинството от анкетираните са отговорили, че акушерката може да извършва консултации при отглеждането на новородено и кърмаче (37%), на второ място системно наблюдение на бременността и послеродовия период (21%), на трето място домашен патронаж (18%). Акушерките, би трябвало да са основните медицински специалисти, които се грижат за жените по време на бременността, раждането и периода след раждането. Те притежават необходимите знания и умения, за да проследят нормално протичаща бременност, да асистират по време на нормално раждане, но и да разпознаят потенциален проблем, който изисква консултация или намеса от лекар.

Пациентките изказват доверие към информацията (73%), която получават от акушерките и предпочитат тази комуникация поради близостта, която чувстват към нея, останалите са дали отговор отчасти (22%). Очевидно причината за това е на първо място значително по продължителното време, в което бременните и майките могат да общуват с акушерките, а на следващо място, значително по висока степен на достъпност на информацията (65%), която те получават от акушерките. Доверието изгражда дългосрочна връзка между бременните жени и акушерката. Процентът на естественото раждане е по голям (78%), предотвратяват се много усложнения, осигурява се нормално и безпроблемно раждане, намалява се рискът за здравето на бебето и майката след раждане, по ниски нива на секциите (22%). Поддържане на здравето на бебетата, чрез консултациите на акушерка означава подкрепа, зачитане и защита на майките по време на детеродните години.

37. Евтимова Т., **Цветкова Т.**, Генчева Хр., “Исторически аспекти на консултативната акушерска дейност в България“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни грижи “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Целта е да се направи ретроспективен анализ на акушерската консултативна дейност в България. В проучването ретроспективно е проследено развитието на акушерската и гинекологичната помощ през различните политически и социално-икономически условия в страната. До момента на Освобождението (1878) тя се е

уповавала на грижите на т.нар. "баби", радвали се на голяма почит в българското общество. Развитието на акушерството в България след Освобождението е обвързано с личността на Райна Попгеоргиева, която участва в създаването на първата професионална организация – Дружество "Акушерка", с цел да се ограничи дейността на бабите акушерки там, където вече работят дипломирани такива. Годината, която се счита за начало на болничната акушеро–гинекологична помощ в България е 1893 година, когато отворя врати първото АГО, част от "Александровска болница" в София. Дейността на Здравно–съвещателната станция създадени след 1918 г е насочена към повишаване на здравната грамотност на жените – бременни и майки. След 1951г. те приемат наименованието „Детски и женски консултации“, а през 1957г. се създават подвижни форми на женско-детски консултации. През 1980г. МНЗ с инструкция № 0 – 13/30.05. поставя майчиното и детското здраве като изключителен приоритет с цел доближаване до всички слоеве независимо къде живеят и какъв е социалният им статус. Въвежда се дородовият патронаж. Значими промени настъпват след проведената през 2000 г. реформа в извънболничната медицинска помощ и дейностите по майчино и детско здраве, които влизат в задълженията на новосъздадената институция на ОПЛ. С направения исторически преглед на акушерската дейност можем да обобщим, че грижите за здравето на майките и децата имат традиции в България и са се развивали в съответствие с най-добрите световни практики, които днес възприемаме като модел, към който се стремим. Акушерските грижи са имали предимно профилактична насоченост – наблюдение на бременните, обгрижване на родилките и полагане на грижи при отглеждане на детето с активното участие на акушерката.

38. **Цветкова Т.**, Евтимова Т., Генчева Хр., “Очаквания на кандидат-студентите за обучение по специалностите във Филиал Шумен“, XII -ти национален форум на специалистите по здравни грижи “Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот” 11 - 12 ноември 2016г., гр. Шумен (издателство МУ – Варна)

Резюме: Целта е да се проучи мнението на кандидат – студентите, кандидатствали за специалностите във Филиал Шумен на Медицински университет – Варна относно представите и очакванията които имат. Анкетирани са 34 кандидат – студенти жени от 10 населени места. Две трети от анкетираните (76,5%) са научили за Филиал Шумен от приятели и познати, а около четвърт от тях от интернет /сайта на университет (26,5%). Какво влияе в най-голяма степен на избора им на университета и филиала кандидат – студентите са посочили учебната програма (55,9%), доброто име на Университета (50%), нивото на трудност на приемните изпити (20,6%) и материалната база (14,7%). Първите три медицински университета, които им идват наум кандидат – студентите са посочили МУ-Варна (64,7%), МУ-София и МУ-Пловдив по равно (23,5%). Анкетираните са посочили, че кандидатстват само в МУ – Варна Филиал Шумен (94,1%) и само 2 и в МУ-Стара Загора (5,9%). Това с което се различава МУ-Варна Филиал Шумен от другите университети, кандидат-студентите са посочили е по-престижен е (58,9%) и репутацията на преподавателският състав

(41,2%). Специалностите към които са се насочили анкетирания са „Медицинска сестра“ (64,7%) , „Акушерка“ (47%) и „Медицина“(14,7%). Анкетирания, кандидатствали за специалностите във Филиал Шумен към Медицински университет Варна са силно мотивирани и подробно проучили условията при които ще се обучават и предпочитат това да се случи във Филиал Шумен.

39. Гроздева, Д., Генова, К., **Цветкова, Т.** "Срок на обучение на медицинските сестри три или четири години", Сборник доклади, с., 27-29.09.2007г.гр.Стара Загора, Юбилейна научна конференция“25години ”Медицински факултет Стара Загора

Резюме: В статията е представено анкетно проучване на 38 студенти медицински сестри от IV курс в Катедра ”Здравни грижи” - Варна. Голям процент от анкетирания считат, че през четвъртата година от своето обучение не са получили нови знания, а само са усъвършенствали вече придобитите умения и навици. Интересен е фактът, че 76% от студентите дипломанти желаят повече часове за самостоятелна работа в практическите бази и виждат въвеждането на летни стажове като много удачна форма за това. Според 2/3 от изследваните за добрата подготовка на медицинските сестри са напълно достатъчни три години като срок на обучение.

40. Генова, К., Гроздева, Д., **Цветкова, Т.** "Очаквания и реалности на студентите медицински сестри за професионална реализация” Сборник доклади, с., 27-29.09.2007г.гр.Стара Загора, Юбилейна научна конференция“25години ”Медицински факултет Стара Загора

Резюме: В стаята са представени резултатите от анкетното проучване на 65 студенти – III и IV курс медицинска сестра с образователно-квалификационната степен „бакалавър“ в Катедра „Здравни грижи“ – Варна. Целта на проучването е на фона на съществуващите реалности да се изследват и анализират очакванията на студентите за професионалната реализация. Интересен е фактът, че 82 % желаят да продължат образованието си.

- **Публикувани пълнотекстови статии от научни форуми в чужбина с ISSN и сборници с ISBN**

41. Pavlova, S., **T. Tevetkova.** Communication in nursing practice – component in training of nurses. Public Health and health care in Greece and Bulgaria: The Challenge of the Cross-border Collaboration in Time of Financial Crisis. Papazissis Publishers, Athens, 2011, 639-644. ISBN 978-960-02-2630-0

Abstract: The present of the patients in the learning process puts demands on the students – nurses need to acquire knowledge and skills. According to respondents, an important part in nursing activities is the ability to communicate. For his success it’s necessary, nurses have personal – professional attributes that people believe are acquired in the course

of their training. Theoretical knowledge and practical skills in this area is used by the socio-medical disciplines enshrined in the curriculum.

42. Грудева, М., Цветкова, Т., „Связь и зависимость между мнением потребителя образовательных услуг и совершенствованием высшего образования“ ,XII Международная научно-практическая конференция Тула, 15-18 февраля 2011 г. Том 2,Стр.216-220, Научное издание, Международный сборник статей, ISBN: 978-5-87954-546-3

Резюме: Във всички епохи на човешкото развитие, образованието се е явявало като основа на съществуващата духовна и културна връзка между поколенията. То рязко отразява ценностната система на човешкото общество и се явява едновременно средство за цялостния прогрес и развитие на човека и обществото като цяло. Анализа на обобщените резултати дават основание да се направят изводи, които да усъвършенстват висшето образование, което има голямо значение за периодичен анализ мнението на реалните потребители на образователни услуги – обучаващите се във висши учебни заведения.